

Titel Historien om Danmark: Sen middelalder

Tema: Danmarks sene middelalder
Fag: Historie
Målgruppe: Mellemtrin og udskoling

En dansk dramadokumentarisk tv-serie: DR1, 60 min., 2017. Faglig relevans/kompetenceområder

Denne tv-serie kan bruges som baggrunds-appetizer til et undervisningsforløb i historiekanonpunktet "Kalmarunionen", som primært udspiller sig i den sene middelalder. På overbevisende faglig facon får eleven indblik i tiden før og efter Kalmarunionen (1397) med pestens indtog, Valdemar Atterdags forsøg på at stykke Danmark sammen igen til Magrethe d. 1.'s forsøg på at samle de nordiske lande.

Forenklede Fælles Mål honoreres i historie under især kompetenceområdet "Kronologi og sammenhæng" og "Kildearbejde", da tv-serien under vejs problematiserer, hvad vi ved om periodens fortællinger fx Mordet i Finderup Lade.

Ideer til undervisningen

Læreren kan stille vejledningens 5 elevspørgsmål efter visningen, og for at lette lærerens forberedelse rummer vejledningen også svar på elevspørgsmålene. Læreren kan selv flytte spørgsmålene over i et andet format, samt omformulere og bruge spørgsmålene mere målstyrende.

1. Genfortæl historien om mordet på Erik Klipping i Finderup Lade i 1286. (Hvem er med? Hvor foregår det? Hvad sker der? Hvorfor bliver han dræbt? Hvem får skylden?).

Otto Bache - De sammensvorne rider fra Finderup, Fra Wikipedia, den frie encyklopædi

I skal bruge ovenstående billede af Otto Bache og Skoletube-værktøjet, Thinglink, I jeres genfortælling. Google billedet "De sammensvorne rider fra Finderup efter mordet på Erik Klipping Skt. Cæcilienat 1286 malet af Otto Bache 1882." og upload

dernæst billedet i Thinglink (fx via Skoletube.dk) og genfortæl historien ved hjælp af punkter, der viser noget om billedets komposition (opbygning), former og symboler.

2. Tv-udsendelsen nævner kort pesten, Den sorte Død. I et præsentationsprogram skal I redegøre for: Hvad forstår man ved ordet "pest", hvad er årsag(erne), hvad sker der, da pesten raser og endelig, hvorfor er pest ikke så udbredt i nutiden?
3. Lav en [baggrundsartikel](#) om dronning Magrethe den 1. efter [Kalmarunionen](#). Start med "nyheden" (Kalmarunionen), dernæst fakta om hendes opvækst og liv.
4. Tv-værten siger, at man i middelalderen kan dele den danske befolkning i to, dem, der ejer jorden og dem, der dyrker jorden. Beskriv livet på landet for dem, der dyrker jorden. Disse fagbegreber skal bruges i beskrivelsen: fæstebonde, godsejer, landgilde, hoveri, skat og tiende.
5. Eleverne har set "Historien om Danmark 1-5" fra stenalderen til sen middelalder. Nu skal eleverne undersøge tre nedslag i *Verdenshistorien*, der har udviklet sig parallelt og i samspil med tv-seriens Danmarks historie.

Med udgangspunkt i Filmforsyningens animationsfilm "[Verdenshistorien 1. del: en plads på jorden](#)", den findes i [MitCfu](#) deler læreren klassen i tre grupper, som skal genfortælle historien om:

- a) Det gamle Egypten (se kapitel 1)
- b) Oldtidens Grækenland (se kapitel 2)
- c) Romerriget (se kapitel 3)

I genfortællingen beskrives først **i) baggrunden/årsagen**, dernæst **ii) hvad sker undervejs** og til sidst **iii) hvad endte det med og hvad skete senere**. Gruppen kan også inddrage anden baggrundsviden end "[Verdenshistorien 1. del: en plads på jorden](#)" fx taskebog eller online leksika.

Svar på elevspørgsmål:

Ad 1) Mordet i Finderup lade

Den 22. november 1286 blev kong Erik Klipping myrdet i landsbyen Finderup vest for den jyske by Viborg. Morderne gennemborede ham med sværd og angiveligt efterladt den døde med 56 stiksår. Mordet er aldrig opklaret. Erik Klippinge havde mange fjender, og det er sikkert blandt dem, gerningsmændene til mordet skulle findes. Kongen havde i mange år skændtes med landets herremænd om, hvem der skulle bestemme i Danmark. Kongen var nogle år før (1282) blevet tvunget til at underskrive en håndfæstning (skriftlig aftale), der begrænsede hans magt. Kongen var utilfreds med dette og forsøgte tit at bryde håndfæstningen.

På samme tid kæmpede kong Erik med sine slægtninge om rette til kongetronen i Danmark samt områderne i det sydlige kongerige. Kong Erik var også uvenner med kirken, da han ikke mente, at kirkens love skulle stå over kongens. Ni stormænd blev dømt fredløse for mordet heriblandt hans næstkommanderende Marsk Stig. De

overlevede og blev beskyttet af den norske konge og levede af sørøveri. Inden dansk konge er siden blev myrdet.

Ad 2) I tre år (fra ca. 1348-1350) hærgede pesten i Danmark. Byldepest blev den kaldt, da smittede folk fik sorte bylder over hele kroppen og døde i løbet af få dage. Pesten kom fra det europæiske fastland, hvor folk døde som fluer. Ingen kendte årsagen, men mange troede, at det var jøderne, i pagt med djævelen, der var skyld i pesten, og derfor blev tusindevis af jøder forflugt og brændt på bål. Pesten stoppede dog ikke af den grund, og i de næste 3-5 år døde omkring 25 millioner europæere af pesten. Der er fortsat uenighed om pestens årsag. I starten af 1900-tallet var der enighed om, at pest var en bakterie, der blev båret rundt af fx rotter. Senere blev det diskuteret, om det var en virus, og om mennesket over tid udviklede immunitet. Forskerne er fortsat uenige.

Ad 3) Margrethe 1.

Da Margrethes far (Valdemar Atterdag) døde i 1375, var der uenighed om, hvem der skulle efterfølge ham. Hans to døtre, Margrethe og Ingeborg, havde ingen ret til tronen, da de var kvinder. Margrethe var gift med den norske konge, og sammen havde de en søn på 5 år, Oluf. Det endte med, at Oluf blev konge, men indtil han blev voksen, skulle hans mor styre for ham. Oluf døde pludselig som 17-årig, og nu stod Danmark (og Norge) uden konge. Margrethe fandt hurtigt en arvtager, Erik, i området Pommern (Nordtyskland). Han var barnebarn af Ingeborg. Han blev nu kronet som konge af Norge (1389) og Danmark (1396). Han var kun 14 år, så i virkeligheden styrede Margrethe. Efter en række uenigheder mellem herremænd i Sverige, blev man også enig om at gøre Erik til konge i Sverige. Også her stod Margrethe bag, og hun var til sin død (1412) ubestridt Nordens hersker, og hun formåede at holde herremændene i ro i de tre lande, Danmark, Norge og Sverige. Kalmarunionen: de tre nordiske riger forenes under dronning Margrethe 1. i juni 1397 i byen Kalmar i Småland, Sverige.

Ad 4) En fæstebonde var en bonde, der lejede (fæstede) en gård og et stykke jord af godsejeren. Når bonden lod sig fæste, blev der udformet et fæstebrev, hvor der stod, hvad bonden skulle gøre. Fæstebonden skulle betale landgilde og yde hoveri (gratis arbejde) til godsejeren. Bonden skulle også betale skat til staten og tiende (kirkeskat) til kirken.

Ad 5)

Kendetegn ved oldtidens Egypten: Opstår i Nildalen og løber fra ca. 3000 f.Kr. til ca. 300 f.Kr. Samfund omkring landbrug og handel. Hierarkisk opbygget med farao øverst (naturreligion) og administreret af embedsmænd via hieroglyfskrift.

Kendetegn ved Det gamle Grækenland: Ca. 500 år f.Kr. til ca. år 0. Konkurrerende bystater især Athen og Sparta. Demokratiets spæde begyndelse: alle frie mænd over en vis alder deltog i styret via folkeforsamlinger og håndsoprækning på optil 6000 mænd (direkte demokrati).

Kendetegn ved Romerriget: ca. 100 år f.Kr. til ca. 500 e.Kr. Bykultur grundlagt i år 753 f.Kr. Fra kongedømme, over republik (to konsuler) til enevældigt kejserrige i år 14 f.Kr. Hovedstad Rom med moderne bekvemmeligheder som centralvarme og badeanstalter. Store erobringer fra Egypten til Nordtyskland.

Romerriget delt og opløses pga. bl.a. inkompetente kejsere, korrupte embedsmænd, borgerkrige, folkevandringer mv.

Supplerende materialer

- Besøg <https://ucc.dk/cfu/fag/historie/ideer-til-undervisning> for inspiration til yderligere undervisning.
- Se især historiekanonpunkterne ”[Absalon](#)” og ”[Kalmarunionen](#)”